

The Role of Family Functioning, Peer Attachment and Academic Performance in predicting of Happiness in Adolescent Girls

M. Salehzadeh^{*1}, M. Fallahi², M. Rahimi³

1-Assistant Professor of General Psychology- Faculty of Psychology and Educational Sciences - Yazd University- Iran

2-Student of Educational Psychology- Faculty of Psychology and Educational Sciences- Yazd University- Iran

3- Assistant Professor of Educational Psychology- Faculty of Psychology and Educational Sciences- Yazd University- Iran

Abstract

The purpose of this research was to determine the role of family functioning (FF), academic performance (EP) and peer attachment (PA) in predicting of happiness adolescent girls. Therefore, 344 high school female students in Yazd were selected through multi-stage random sampling and were asked to complete the Oxford Happiness Questionnaire, Family Assessment Device (FAD), and Inventory of Parent and Peer Attachment. Students' grade point average was considered as the measure of academic performance. The results of analysis of regression showed that all the subscales of family functioning and peers attachment and also academic performance have significant correlation with happiness yet only "the roles and relationships" of family performance and peers attachment could predict happiness. Attachment to peers was the strongest factor. However, academic performance did not have a significant role in prediction of student's happiness. In accordance with the findings of developmental psychology, peers and family are the two most important psychological constructs that have the most significant roles in predicting the happiness of adolescent girls. But academic performance did not have a significant role in predicting student's happiness, thereby it can challenge the social common belief in educational systems regarding the strong association between academic performance and well-being and happiness.

Keywords: happiness, family functioning, peer attachment, academic performance, girls adolescent.

---

* m.salehzadeh@yazdacir

نقش عملکرد خانواده، دلبستگی به همسالان و عملکرد تحصیلی در پیش‌بینی شادکامی دختران نوجوان

مریم صالح زاده^{۱*}، معصومه فلاحی^۲، مهدی رحیمی^۳

استادیار روانشناسی عمومی - دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی - دانشگاه یزد - ایران
دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی - دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی - دانشگاه یزد - ایران
استادیار روانشناسی تربیتی - دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی - دانشگاه یزد - ایران

چکیده

پژوهش با هدف بررسی نقش عملکرد خانواده، دلبستگی به همسالان و عملکرد تحصیلی در پیش‌بینی شادکامی دختران نوجوان صورت گرفت. بدین منظور، ۳۴۴ نفر از دانش‌آموزان دختر دبیرستان‌های شهرستان یزد در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای به عنوان نمونه پژوهش در نظر گرفته شدند. ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها شامل ابزار سنجش عملکرد خانواده، پرسشنامه شادکامی آکسفورد و پرسشنامه دلبستگی به والدین و همسالان بود و معدل دانش‌آموزان به عنوان شاخصی از عملکرد تحصیلی آنان در نظر گرفته شد. داده‌ها با استفاده از تحلیل رگرسیون مورد تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که تمامی خرده‌مقیاس‌های دو متغیر عملکرد خانواده و دلبستگی به همسالان و همچنین عملکرد تحصیلی با شادکامی همبستگی معناداری دارند لیکن در تحلیل رگرسیون تنها مولفه‌های نقش‌ها و ارتباط از عملکرد خانواده و دلبستگی به همسالان قدرت پیش‌بینی نمرات شادکامی را داشتند و قویترین ضریب متعلق به دلبستگی به همسالان بود. عملکرد تحصیلی نقش معناداری در پیش‌بینی شادکامی دانش‌آموزان نداشت. هماهنگی با یافته‌های روانشناسی تحولی، همسالان و خانواده به عنوان دو بافت روانشناختی مهم‌بیشترین نقش را در پیش‌بینی شادکامی دختران نوجوان نشان دادند. عدم نقش عملکرد تحصیلی در پیش‌بینی شادکامی دانش‌آموزان می‌تواند باور عمومی جامعه و نظام آموزشی در زمینه رابطه قوی عملکرد تحصیلی با بهزیستی ذهنی و شادکامی بالاتر را به چالش بکشد.

واژه‌های کلیدی: شادکامی، عملکرد خانواده، دلبستگی به همسالان، عملکرد تحصیلی، نوجوانان دختر

مقدمه

یکی از موضوعات روانشناسی مثبت که در سال‌های اخیر مورد توجه بسیاری از پژوهشگران قرار گرفته است شادکامی است. شادکامی، یک مفهوم سلسله‌مراتبی و چندبعدی است و از اجزای شناختی، عاطفی - هیجانی و اجتماعی تشکیل شده است (باقری، احدی و لطفی‌کاشانی، ۱۳۸۹). ایزنک^۱ (ایزنک، ۱۹۹۰ به نقل از سامعی، ۱۳۹۰) شادکامی را مجموع لذت‌ها، دردها و ترکیبی از حداکثر عواطف مثبت به اضافه حداقل عاطفه منفی تعریف نموده است. لایبوم، شلدون و اسکید (۲۰۰۵) معتقدند، افراد شاد دارای الگوی تفسیر اتفاقات تسهیل‌کننده هیجان‌ات مثبت، معنا بخشی به زندگی و مولد حس ارزشمندی هستند. افراد شاد از نظر ساختار فکری، قضاوت و انگیزش با افراد ناشاد تفاوت دارند و از بازدهی فردی و خانوادگی، شغلی، تحصیلی و اجتماعی بالاتری برخوردارند (یعقوبی و برادران، ۱۳۹۰). با توجه به حرکت روان‌شناسی مثبت و تأکید برافزایش شادکامی، شناسایی عوامل مؤثر بر شادکامی حائز اهمیت است (دبیری، دلاور و صرامی، ۱۳۹۰).

از میان گروه‌های سنی مختلفی که همواره مورد نظر پژوهشگران قرار می‌گیرند، نوجوانان به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد دوره تحولی خود از اهمیت قابل ملاحظه‌ای برخوردارند. در نوجوانی، فرایندهای زیستی، شناختی، روانی و اجتماعی با جهش قابل توجهی دستخوش تغییر و تحول می‌شوند و در این راستا بعضی از نوجوانان، تحت فشارهای غیرمعمول در سازگاری با این تغییرات بهنجار شکست می‌خورند (گروسی‌فرشی، مانی و بخشی‌پور، ۱۳۸۵). یکی از عواملی که باعث کاهش استرس و در نتیجه سازگاری با

تنیدگی می‌شود شادی و شادمانی است (سامانی و ترابی، ۱۳۹۰). هیجان‌های مثبت از جمله شادکامی، موجب گسترش شیوه‌های عادی و معمول تفکر، آفرینندگی بیشتر، کنجکاوی بیشتر و پیوند بیشتر نوجوان با دیگران می‌شود.

عوامل متعددی بر شادکامی نوجوانان اثر دارد از جمله مقبولیت (میزان پذیرش عمومی شخصیت فرد)، موفقیت (داشتن انگیزه موفقیت و موفق بودن در انجام وظایف محوله)، عشق، مهربانی، امید و رضایت‌مندی از زندگی، نگرش مثبت در زندگی، مفید و یاری‌رسان بودن و سلامت جسمی و روحی (سامانی و ترابی، ۱۳۹۰). همچنین متغیرهای دیگری مانند روش‌های تربیت والدین، فعالیت‌های تفریحی، ازدواج، طلاق، ناتوانی‌های جدی و ویژگی‌های گوناگون شخصیتی مانند درون‌گرایی^۲، برون‌گرایی^۳ و نوروزگرایی^۴ نیز توسط محققان مورد بررسی قرار گرفته‌اند. به‌طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که شادکامی سازه‌ای فرضی است که مجموعه‌ای از عوامل و متغیرهای بیرونی و درونی در آن نقش اساسی ایفا می‌کنند (سامعی، ۱۳۹۰). در پژوهش حاضر، نقش سه متغیر عملکرد تحصیلی، عملکرد خانواده و دلبستگی به همسالان در پیش‌بینی شادکامی دختران نوجوان مورد توجه قرار گرفته است.

امروزه خانواده و عملکرد آن به صورت فزاینده‌ای مورد توجه قرار گرفته است. خانواده با نقش مهم هستی بخشی که در رشد و پرورش اعضای خود دارد، رابطه برجسته‌ای با سلامت روانی افراد دارد و در نتیجه، با احساس شادکامی و رضایت‌مندی کلی از زندگی نیز مرتبط است (بیرامی، محمدپور، غلامزاده و اسماعیلی،

² Introversion

³ extroversion

⁴ neuroticism

¹ Eyzek

۱۳۹۱). آرگایل (۲۰۰۱) به عنوان پیشگام نظریه پردازان شادی برای این باور است که خانواده یکی از قوی ترین پیوندهای ارتباط اجتماعی است و ابعاد گوناگون آن مانند تعداد اعضای خانواده، تحصیلات، درآمد، ساختار قدرت و همبستگی اعضای خانواده از تعیین کننده های شادی است، همچنین شلدون و لیوبومیرسکی (۲۰۰۷) خانواده را به عنوان جزئی از مؤلفه های کلیدی ایجاد کننده شادکامی معرفی کرده اند. در پژوهش حاضر، عملکرد خانواده مورد توجه قرار گرفته است. عملکرد خانواده به توانایی خانواده در انجام وظایفی که بر عهده دارد از جمله تامین نیازهای عاطفی، روانی و فیزیولوژیکی (مادی) اعضای خود اطلاق می شود و خانواده کارا به خانواده ای گفته می شود که قادر به تامین نیازهای عاطفی، روانی و فیزیولوژیکی اعضای خود باشد (لشکری، ۱۳۸۳). در واقع، خانواده های دارای عملکرد بهتر گرایش دارند که از داشتن الگوهای نقش مثبت برای ایجاد روابط سود ببرند (کشاورز، مولوی و کلانتری، ۱۳۸۷). در واقع هر چه عملکرد خانواده با کیفیت بالاتری باشد شادکامی اعضای خانواده بیشتر خواهد بود به ویژه در نوجوانان که دارای وابستگی مالی و عاطفی به خانواده هایشان هستند و این عوامل را ملاک قضاوت و احساس شادکامی خود قرار می دهند (یوسف نژاد، ۱۳۸۶). همسالان نیز می توانند نقش مهمی در دوره نوجوانی داشته باشند. آن ها می توانند نقش منبع اطلاعات، تقویت کنندگی و ارائه دهنده الگوهای اجتماعی را داشته باشند. در دوره ی نوجوانی، جامعه همسالان به طور فزاینده ای بستر مهمی برای رشد می شود و ارتباط با همسالان به درک دیدگاه دیگران و آگاهی از خود و دیگران کمک می کند و این تحولات به نوبه ی خود تعامل با همسالان را افزایش می دهد. در

این پژوهش، از میان متغیرهای مختلف مرتبط با همسالان، دلبستگی به همسالان مدنظر قرار گرفته است. بالبی^۱، دلبستگی را یک نیاز جهانی و متعلق به هر انسان می داند و معتقد است که هر کس احتیاج دارد روابط صمیمانه ای با دیگران برقرار سازد (دیبری و همکاران، ۱۳۹۰). در کودکی روابط دلبستگی تنها با مراقبان اولیه کودک شکل می گیرد اما از دوره نوجوانی به بعد روابط دلبستگی به همسالان و دیگر افراد گسترش می یابد. دلبستگی ایمن به والدین و همسالان در نوجوانی و بزرگ سالی پیامدهای مثبتی در زندگی فرد به ارمغان خواهد آورد. چنان که روابط دلبستگی ایمن با رضایت از زندگی، جستجوی حمایت اجتماعی از همسالان و سلامت روان شناختی همراه است (نصرتی، مظاهری و حیدری، ۱۳۸۵). نقش همسالان در شادی و شادکامی می تواند مهم قلمداد شود. میرشاه جعفری، عابدی و دریکوندی (۱۳۸۱) معتقدند که سرمایه اجتماعی و روابط گروهی با همسالان بیش از سرمایه انسانی (سطح تحصیلات، درآمد، موقعیت اجتماعی فرد) بر میزان شادمانی افراد جامعه اثر می گذارد و برخی روانشناسان معتقدند که شادکامی، همان برونگرایی یا ثبات در نظریه ایزنک است و برونگرایی، قوی ترین زمینه ساز شادکامی است (صفری، ۱۳۸۹). در این راستا هیوم^۲ شادی را فقط از طریق ارتباط با دیگر مردم دست یافتنی می داند (هالر و هاردر^۳، ۲۰۰۶ به نقل از خوش فر، دهقانی، اکبرزاده و جانعلی زاده، ۱۳۹۲) و دمیر و آردمیر (۲۰۱۰) در پژوهشی با عنوان روابط دوستی و ارضای نیازها و شادمانی نشان دادند کیفیت روابط دوستی با همسالان، متغیری مهم برای شادمانی

¹ Bowlby

² Hume

³ Haller & Hadler

محسوب می‌شود. دولان، پیسگودو وایت (۲۰۰۸) و وینهوون و کالمیجن (۲۰۰۹) نیز بر تأثیر روابط اجتماعی با دوستان بر شادی تأکید کرده‌اند. در واقع یکی از دلایل چرایی کیفیت روابط دوستی با همسالان در ارتباط با شادی، تجربیات دوستانه‌ای است که زمینه‌ای را برای نیازهای اساسی ارضا شده فراهم می‌کند (آرگایل، ۱۳۸۳). بدین ترتیب، می‌توان گفت روابط گروهی، سرچشمه‌ای برای شادی و شادکامی است (علیزاده قوی فکر، ۱۳۸۸).

متغیرهای مرتبط با مدرسه و عملکرد تحصیلی نوجوانان نیز از جمله دیگر متغیرهای مهمی هستند که می‌توانند سازگاری روان‌شناختی یک نوجوان را تحت تأثیر قرار دهند. در عصر حاضر، تعلیم و تربیت و به‌طور کلی تحصیل، بخشی مهم از زندگی هر فرد را تشکیل می‌دهد و کیفیت و کمیت این تحصیل نیز نقش مهمی در آینده فرد ایفا می‌کند (پاییزی، شهرآرای، فرزاد و صفایی، ۱۳۸۶). در تحقیقات معدودی رابطه‌ی بین شادکامی و پیشرفت تحصیلی مورد بررسی قرار گرفته است. برای نمونه، رابطه شادکامی با تعهد تحصیلی بالاتر (هفنروانترامین، ۲۰۱۶)؛ انگیزش درونی بیشتر (لاو، کینگ و کالئون، ۲۰۱۶)؛ خودکارآمدی تحصیلی بالاتر (ویلاویسنشیو و برناردو، ۲۰۱۶) مشخص شده است. در پژوهش ریسی، احمري طهران، حیدری، جعفر بگلو، عابدینی و بطحایی، (۱۳۹۲) بین شادکامی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان ارتباط معناداری مشاهده شد و تلول، لان و وستون (۲۰۰۷) نیز در پژوهشی نشان دادند که حالات خلقی مثبت، خودکارآمدی و اهداف مرتبط با خود، ۲۰ درصد واریانس عملکرد تحصیلی را پیش‌بینی می‌کنند در واقع مک‌مأنوس، اقبال، چندراراجان، فرگوسن و لیویز (۲۰۰۵) معتقدند که نمی‌توان رابطه‌ای علت و معلولی

بین شادکامی و پیشرفت تحصیلی متصور گردید، چرا که این دو مقوله دارای تأثیرات متقابل بر یکدیگر هستند با این حال نقش عملکرد تحصیلی در پیش‌بینی شادکامی در کنار سایر عوامل کمتر مورد توجه بوده است. به‌طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که شادکامی سازه‌ای فرضی است که مجموعه‌ای از عوامل و متغیرهای بیرونی و درونی در آن دخیلند (دبیری و همکاران، ۱۳۹۰). هدف از انجام پژوهش حاضر، شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده شادکامی دانش‌آموزان نوجوان بود. در این راستا، عوامل متعددی را می‌توان مورد توجه قرار داد. در واقع دانش‌آموزان نوجوان به‌عنوان گروه سنی در حال گذار از کودکی به نوجوانی، تحت تأثیر سه بافت روانی-اجتماعی مهم قرار دارند. خانواده، مدرسه و همسالان سه متغیر بافتی مهم‌اند که نوجوان می‌تواند تحت تأثیر آن‌ها قرار گیرد با این وجود، محققان این پژوهش در مرور مطالعات پیشین، پژوهشی را نیافتند که به‌طور همزمان مؤلفه‌هایی از این ۳ بافت مهم را مدنظر قرار داده باشد. پژوهش‌های پیشین رابطه مثبت شادکامی را با بسیاری از متغیرها مانند مذهبی بودن، خوداثربخشی و سلامت روان (عبدالخالق و لستر، ۲۰۱۷)؛ خوشبینی (جوشانلو، پارک و پارک، ۲۰۱۷)؛ ارضای نیازهای روانشناختی (سپاماز، دوگان، سپاماز، تمیزل و دایلک تل، ۲۰۱۲)؛ حمایت و درآمد خانواده (نورث، هالاها، موس و کرونکیت، ۲۰۰۸)، کیفیت مدرسه (گکگر، گرگان و تاستان، ۲۰۱۵)، تعاملات خانواده (سیکزنت میهالی و راثوند، ۲۰۱۴)، رضایت از زندگی (اویسال، ساتیسی، ساتیسی و آکین، ۲۰۱۴) و عزت نفس و رابطه منفی شادکامی را با اضطراب (دای و چو، ۲۰۱۶) نشان داده‌اند. پیشینه پژوهشی داخلی در حوزه شادکامی نیز به بررسی نقش متغیرهایی مانند ویژگی‌های جمعیت

روش

روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه: پژوهش حاضر، پژوهشی توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری، شامل کلیه دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهرستان یزد در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ و آمار آنها ۱۱۰۴۰ نفر بود. با مراجعه به ۸ مدرسه مقطع متوسطه دوم شهر یزد و به شیوه نمونه گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای ۳۵۰ نفر با میانگین سنی ۱۶/۷ و انحراف معیار ۰/۹۷۶ به عنوان نمونه پژوهش در نظر گرفته شدند که از این میان ۳۴۴ نفر به پرسشنامه‌ها به طور کامل پاسخ دادند.

ابزار سنجش: برای جمع آوری اطلاعات مورد نیاز در این پژوهش از پرسشنامه‌های ابزار سنجش خانواده (FAD)، شادکامی آکسفورد و پرسشنامه دلبستگی به همسالان استفاده شد. سنجش عملکرد خانواده^۱ (FAD) را اپشتاین، بالدوین و بیشتاب^۲ (اپشتاین، بالدوین و بیشتاب، ۱۹۸۳، به نقل از ثنایی، ۱۳۷۹) در ۶۰ سؤال تهیه کردند و هدف آن سنجیدن عملکرد خانواده بر اساس مدل مک مستر^۳ است. این الگو ویژگی‌های ساختاری، شغلی و تعاملی خانواده را معین می‌سازد و شش بعد از عملکرد خانواده شامل حل مشکل، ارتباط، نقش‌ها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتار را مشخص می‌کند؛ بنابراین ابزار سنجش عملکرد خانواده متناسب با این شش بعد، از شش خرده مقیاس برای سنجیدن آن‌ها، به علاوه یک خرده مقیاس هفتم مربوط به عملکرد کلی خانواده تشکیل شده است (ثنایی، ۱۳۷۹). این ابزار در مجموع از ۶۰ سؤال تشکیل شده است. گویه‌های مربوط به هر خرده مقیاس عبارتند از:

نقش‌ها: ۴۰، ۴۵، ۵۳، ۱۵، ۲۳، ۳۰، ۳۴، ۴، ۱۰. حل مشکل: ۲، ۱۲، ۲۴، ۳۸، ۵۰، ۶۰. ارتباط: ۳، ۱۴، ۱۸،

شناختی و وضعیت اقتصادی-اجتماعی، صفات شخصیت، سبک‌های دلبستگی، هوش معنوی، خودکارآمدی، سبک‌های مقابله‌ای و مانند آن در پیش‌بینی شادکامی پرداخته‌اند.

با توجه به اینکه بررسی‌ها نشان می‌دهد عملکرد خانواده و اعتماد به همسالان، مهم‌ترین منبع تأمین‌کننده شادکامی افرادند که در شرایط فعلی، اغلب به‌عنوان پناهگاهی در مقابل ناامنی و ناملایمات ناشی از محیط‌های خارجی نقش خود را ایفا می‌کنند (موسوی، ۱۳۸۲). در این پژوهش، شناسایی اینکه کدام یک از مؤلفه‌های عملکرد خانواده (حل مشکل، همراهی عاطفی، کنترل رفتار، ارتباط، نقش‌ها و آمیزش عاطفی) در پیش‌بینی شادکامی بیشترین نقش را دارند مورد توجه بوده است. از میان متغیرهای مرتبط با تأثیر همسالان نیز متغیر دلبستگی به همسالان (که در پیشینه پژوهشی کمتر مورد توجه بوده است) و ابعاد آن (شامل ارتباط، اعتماد و بیگانگی از همسالان) و از متغیرهای مرتبط با عملکرد تحصیلی-آموزشی نوجوانان، عملکرد کلی تحصیلی آنان به عنوان یکی از متغیرهای احتمالی پیش‌بینی‌کننده شادکامی انتخاب شده است. در واقع مرور پیشینه پژوهشی نشان می‌دهد که در اکثریت موارد، نقش شادکامی در پیش‌بینی پیامدهای تحصیلی بررسی شده است (و نه برعکس). با توجه به اینکه در جامعه کنونی ما، شاید بیش از هر زمان دیگری، پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بسیار مورد توجه آموزش و پرورش و خانواده‌هاست از دیگر سوالات این پژوهش پاسخ به این سوال بود که عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان نوجوان تا چه حد پیش‌بینی‌کننده شادکامی آنان است؛ بنابراین پژوهش حاضر برای بررسی فرضیه زیر شکل گرفت:

ابعاد عملکرد خانواده، مؤلفه‌های دلبستگی به همسالان و عملکرد تحصیلی در پیش‌بینی شادکامی دختران نوجوان نقش دارند.

¹ Family Assessment Device

² Epstein, Baldwin & Bishop

³ McMaster

افسردگی بک^۲ که در سال ۱۹۷۶ منتشر شد ساخته شده است. نمره گذاری آن از چهار عبارت به ترتیب ۰ تا ۳ می‌باشد. شادکامی دارای سه بخش، عاطفه مثبت، رضایت و نبود عاطفه منفی می‌باشد. بالاترین نمره‌ای که در این پرسشنامه به دست می‌آید ۸۷ می‌باشد که نشان دهنده بالاترین میزان شادکامی فرد و کمترین آن ۰ می‌باشد. نمره بهنجار این آزمون ۴۰ تا ۴۲ است. نمره‌های کمتر از ۴۰ تا ۴۲ از لحاظ میزان شادکامی در وضعیت پایین قرار دارند و نمره‌های ۴۰ تا ۴۲ به بالا نشان دهنده شادکامی بیشتر است؛ بنابراین هر چه نمره کسب شده به بالاترین میزان (۸۷) نزدیک‌تر باشد نشان دهنده شادکامی بیشتر است (پاییزی و همکاران، ۱۳۸۶). این پرسشنامه در ایران توسط علی پور و نوربالا (۱۳۷۸) ترجمه و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۳ با روش دونیمه کردن به روش اسپیرمن^۳ مقدار ۰/۹۲ و به روش گرتمن^۴ ۰/۹۱ گزارش شده است (پاییزی و همکاران، ۱۳۸۶). پایایی این ابزار در پژوهش حاضر ۰/۶۸ به دست آمد.

پرسشنامه دلبستگی به والدین و همسالان^۵ (IPPA) برای ارزیابی کیفیت دلبستگی نوجوانان به مادر، پدر و همسالان استفاده می‌گردد. این پرسش‌نامه به منظور ادراک نوجوان از ابعاد شناختی و عاطفی مثبت و منفی رابطه با والدین و دوستان نزدیک، توسط آرمندن و گرینبرگ (۱۹۸۷) ساخته شده است. بخش همسالان این پرسش‌نامه با ۲۵ سوال، دارای یک نمره کل برای سنجش دلبستگی است و سه خرده مقیاس درجه اعتماد متقابل^۶، کیفیت ارتباط^۷ و بیگانگی^۸ (خشم و عصبانیت) عصبانیت) از همسالان است. ۲۳ به صورت معکوس نمره گذاری می‌شوند. گویه‌های مربوط به هر خرده

۲۹، ۴۳، ۵۲، ۵۹. همراهی عاطفی: ۵، ۹، ۱۹، ۲۸، ۳۵، ۳۹، ۴۹، ۵۷. آمیزش عاطفی: ۱۳، ۲۱، ۲۲، ۲۵، ۳۳، ۳۷، ۴۲، ۵۴. کنترل رفتار: ۷، ۱۷، ۲۷، ۳۲، ۴۴، ۴۷، ۴۸، ۵۵، ۵۸. عملکرد کلی: ۱، ۶، ۸، ۱۱، ۱۶، ۲۰، ۲۶، ۳۱، ۳۶، ۴۱، ۴۶، ۵۱، ۵۶. برای نمره گذاری FAD به هر سؤال ۱ تا ۴ نمره با استفاده از این کلید داده می‌شود: از پاسخ دهندگان خواسته می‌شود عقیده خود را درباره‌ی هر گویه بر روی یک مقیاس ۴ درجه‌ای لیکرتی، از کاملاً موافق (نمره ۱) تا کاملاً مخالف (نمره ۴) مشخص کنند. همچنین در این مقیاس گویه‌های ۱، ۴، ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۷، ۱۹، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۴۲، ۴۴، ۴۵، ۴۷، ۴۸، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۸، ۲۵، ۲۸، ۳۱، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۷، ۳۹، ۴۱، به صورت معکوس نمره گذاری می‌شوند. (ثنایی، ۱۳۷۹). این آزمون پس از تهیه توسط اپشتاین، بالدوین و بیشتاب در سال ۱۹۸۳، بر روی یک نمونه ۵۰۳ نفری اجرا شد. دامنه ضریب آلفای زیرمجموعه‌های آن بین ۰/۷۲ تا ۰/۹۲ است که حاکی از همسانی درونی نسبتاً خوب است. تحقیقات انجام شده در ایران نیز تأییدکننده روایی و پایایی این آزمون است (ثنایی، ۱۳۷۹). قمری و خوشنام (۱۳۹۰) ضرایب آلفای خرده مقیاس‌های حل مشکل ۰/۶۱، ارتباط ۰/۳۸، نقش ۰/۷۲، همراهی عاطفی ۰/۶۴، آمیزش عاطفی ۰/۶۵، کنترل رفتار ۰/۶۱ و عملکرد کلی ۰/۸۱ و همچنین برای کل مقیاس ۰/۹۲ به دست آورده‌اند. در پژوهش حاضر ضرایب آلفای خرده مقیاس‌های حل مشکل ۰/۷۶، ارتباط ۰/۷۷، نقش‌ها ۰/۷۵، واکنش عاطفی ۰/۷، مشارکت عاطفی ۰/۷۳، کنترل رفتار ۰/۷ و عملکرد کلی ۰/۷۳ و همچنین برای کل مقیاس ۰/۹۱ به دست آمد.

پرسشنامه شادکامی آکسفورد^۱ دارای ۲۹ ماده است و میزان شادکامی فردی را می‌سنجد. این آزمون در سال ۱۹۸۹ توسط مایکل آرگایل و بر اساس پرسشنامه

² BDI

³ Spearman- Brown

⁴ Gattman

⁵ Inventory of Parent and Peer Attachment

⁶ trust

⁷ communication

⁸ alienation

¹ Oxford Happiness Questionnaire

نمود و توضیحاتی راجع به نحوه پر کردن پرسشنامه‌ها و محرمانه بودن پاسخ‌هایشان ارائه داد. جهت کسب اعتماد دانش آموزان از درخواست نام و نام خانوادگی اجتناب شد. نحوه اجرای پرسشنامه‌ها به صورت گروهی (کلاس) بود و حدود ۲۰ دقیقه برای تکمیل پرسشنامه‌ها به دانش آموزان وقت داده شد. برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری همبستگی و تحلیل رگرسیون به روش گام به گام با استفاده از Spss نسخه ۲۰ استفاده شده است.

یافته‌ها

این پژوهش با هدف بررسی نقش متغیرهای عملکرد خانواده، عملکرد تحصیلی و دلبستگی به همسالان در پیش بینی شادکامی نوجوانان دختر دبیرستان‌های شهر یزد صورت گرفت. میانگین سنی شرکت کنندگان، ۱۶/۷ سال و با انحراف معیار ۰/۹۷ بود. جدول ۱، ضرایب همبستگی متغیرهای پیش بین با شادکامی را نشان می‌دهد. لازم به ذکر است که در متغیر عملکرد خانواده، نمرات بالاتر به معنای عملکرد ضعیف تر است. مطابق با جدول ۱، عملکرد کلی خانواده و عملکرد تحصیلی به ترتیب قوی ترین و ضعیف ترین ضریب همبستگی را با شادکامی نشان می‌دهند.

مقیاس عبارتند از: اعتماد متقابل: ۵، ۶، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۹، ۲۰، ۲۱. کیفیت ارتباط: ۱، ۲، ۳، ۷، ۱۶، ۱۷، ۲۴، ۲۵. بیگانگی: ۴، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۸، ۲۲، ۲۳. آرمسدن و گرینبرگ (۱۹۸۷) پایایی آزمون را به روش آزمون مجدد برای دلبستگی به همسالان ۰/۸۶ و ضرایب همسانی درونی برای خرده مقیاس‌های اعتماد، ارتباط و بیگانگی را به ترتیب ۰/۹۱، ۰/۸۷ و ۰/۷۲ گزارش کرده‌اند. برون (۱۳۸۵)، در تحقیق خود تحت عنوان مقایسه دلبستگی به پدر، مادر و همسال و سازگاری فردی اجتماعی نوجوانان دانش آموز که از گروه‌های سنی مختلف شهرستان اهواز انجام داد، پایایی مقیاس دلبستگی به همسالان را ۰/۸۴ گزارش کرده است. در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ برای مقیاس کلی دلبستگی به همسالان ۰/۸۵ و برای خرده مقیاس‌های اعتماد، ارتباط و بیگانگی به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۶۵ و ۰/۵۹ به دست آمد.

روش تحلیل و اجرا: بر اساس فهرست مدارس دخترانه متوسطه دوم شهرستان یزد و با در نظر گرفتن حجم نمونه، از هر دو ناحیه آموزش و پرورش شهرستان یزد، ۸ مدرسه به صورت تصادفی انتخاب و پس از هماهنگی با مدیران مدارس انتخاب شده، روز و ساعت مشخصی برای مراجعه به مدرسه تعیین شد. در روز اجرا محقق در ابتدای ورود به کلاس خود را معرفی و اهداف پژوهش را برای دانش آموزان بیان

جدول ۱. ضرایب همبستگی متغیرهای عملکرد خانواده، دلبستگی به همسالان و عملکرد تحصیلی با شادکامی

عملکرد تحصیلی	دلبستگی به همسالان					عملکرد خانواده				
	ارتباط	بیگانگی	اعتماد به	کنترل	آمیزش	همراهی	ارتباط	حل مشکل	نقشها	عملکرد کلی
معدل										
	۰/۲۰**	-۰/۲۱**	۰/۳۲**	-۰/۲۶**	-۰/۲۶**	-۰/۳۰**	-۰/۳۰**	-۰/۲۷**	-۰/۳۵**	-۰/۴۰**
شادکامی	۰/۱۲*									

و شادکامی مربوط است. ضرایب همبستگی مؤلفه‌های دو متغیر پیش بین (عملکرد خانواده و دلبستگی به همسالان) در جدول (۲) ارائه شده است.

مطابق با جدول (۱) بزرگترین ضریب همبستگی به دو خرده مقیاس عملکرد کلی و شادکامی و کوچک ترین ضریب همبستگی به دو خرده مقیاس ارتباط با همسالان

جدول ۲. ضرایب همبستگی متغیرهای عملکرد خانواده و دل‌بستگی به همسالان

متغیرها	اعتماد به همسالان	بیگانگی (جدائی) با همسالان	ارتباط با همسالان	دل‌بستگی به همسالان
عملکرد کلی	۰/۱۴**	۰/۲۷**	۰/۰۸	۰/۲۰**
کنترل رفتار	۰/۱۲*	۰/۱۹**	۰/۰۹	۰/۱۷**
آمیزش عاطفی	۰/۰۸	۰/۳۲**	۰/۰۱	۰/۱۴**
همراهی عاطفی	۰/۱۷**	۰/۲۱**	۰/۱۱*	۰/۲۱**
ارتباط	۰/۱۶**	۰/۲۲**	۰/۱۱*	۰/۲۱**
حل مشکل	۰/۱۹**	۰/۰۲	۰/۱۹**	۰/۱۹**
نقش‌ها	۰/۱۱*	۰/۲۲**	۰/۰۸	۰/۱۷**

* $P < 0.05$, ** $P < 0.01$

می‌دهد. مؤلفه‌های عملکرد خانواده، مؤلفه‌های دل‌بستگی به همسالان و عملکرد کلی تحصیلی به عنوان متغیرهای پیش‌بین و شادکامی به عنوان متغیر ملاک وارد تحلیل شده‌اند.

مطابق با یافته‌های جدول (۲) بزرگترین ضریب همبستگی معنادار به دو خرده‌مقیاس آمیزش عاطفی و بیگانگی با همسالان مربوط است. جداول (۳، ۴ و ۵) نتایج تحلیل رگرسیون را نشان

جدول ۳. خلاصه مدل رگرسیون تعیین نقش ابعاد عملکرد خانواده و مؤلفه‌های دل‌بستگی به همسالان به طور گام به گام در پیش‌بینی شادکامی

گام رگرسیون	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تبیین	ضریب تبیین تعدیل شده	خطای استاندارد بر آورد
۳	۰/۴۸	۰/۲۳	۰/۲۲	۱۲/۸۰

مطابق با یافته‌ها متغیرهای پیش‌بین توانسته‌اند تا ۲۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته را پیش‌بینی کنند.

جدول ۴. نتایج تحلیل واریانس نقش ابعاد عملکرد خانواده و مؤلفه‌های دل‌بستگی به همسالان در پیش‌بینی شادکامی

گام رگرسیون	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
۳	رگرسیون	۱۴۹۰۱/۷۵۹	۳	۵۴۵/۰۱۰	۳۳/۲۳۳	۰/۰۰۱
	خطا	۵۷۲۰۶/۰۷۶	۳۴۰	۱۶۳/۹۹۴		
	کل	۷۲۱۰۷/۸۳۴	۳۴۳			

شادکامی را پیش‌بینی کنند.

مطابق با یافته‌های جدول (۴) متغیرهای پیش‌بین توانسته‌اند که در گام سوم و به طور معنادار متغیر

جدول ۵. نتایج آزمون t و ضرایب مربوط به متغیرهای پیش بین شادکامی

مرحله	متغیرهای پیش بین	ضرایب استاندارد نشده		سطح معناداری
		B	Beta	
۳	مقدار ثابت	۵۹/۳۰۲	۹/۵۲	۰/۰۰۱
	نقش‌ها	-۱/۱۰۷	-۵/۰۲	۰/۰۰۱
	اعتماد به همسالان	۰/۵۳۱	۵/۵۶	۰/۰۰۱
	ارتباط	-۰/۷۴۶	-۳/۰۹	۰/۰۰۲

یافته‌های ارائه شده در جدول (۵) نشان می‌دهد که شادکامی در گام سوم و توسط سه متغیر نقش‌ها (از عملکرد خانواده)، اعتماد به همسالان و ارتباط (از عملکرد خانواده) پیش‌بینی می‌شود. با توجه به جدول ۵، مقدار ضریب همبستگی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین وارد شده به مدل و متغیر ملاک برابر با ۰/۴۸ و مقدار ضریب تبیین برابر با ۰/۲۳ است. این مقدار بیانگر آن است که حدود ۲۳ درصد از تغییرات متغیر ملاک توسط متغیرهای معنادار شده در مدل (شامل اعتماد به همسالان، نقش‌ها و ارتباط) تبیین می‌شود. با توجه به جدول، مقادیر ضرایب استاندارد شده بتا برای متغیرهای پیش‌بین وارد شده به مدل به ترتیب ۰/۲۶، ۰/۲۷ و ۰/۱۶ می‌باشد. این نتیجه گویای آن است که متغیر اعتماد به همسالان بیشترین نقش را در پیش‌بینی متغیر ملاک دارد.

بحث

نتایج این پژوهش نشان داد که شادکامی توسط سه متغیر اعتماد به همسالان (زیرمقیاس دلبستگی به همسالان)، نقش‌ها (زیرمقیاس عملکرد خانواده)، و ارتباط (زیرمقیاس عملکرد خانواده) می‌تواند پیش‌بینی شود و متغیر اعتماد به همسالان بیشترین نقش را در پیش‌بینی متغیر شادکامی دارد. رابطه دلبستگی به همسالان با شادکامی در پژوهش بیرامی و همکاران (۱۳۹۱) نیز مورد تأیید قرار گرفته است.

با وجود این که نوجوانان در دو دنیای متفاوت، یعنی خانواده و دنیای همسالان زندگی می‌کنند، میان آن‌ها وجوه اشتراک فراوانی به چشم می‌خورد از این رو خانواده و همسالان لازم و ملزوم یکدیگرند. بررسی‌های بیشتر در این رابطه نشان می‌دهد عملکرد خانواده و اعتماد به همسالان، مهم‌ترین منبع تأمین‌کننده شادکامی افرادند که در شرایط فعلی، اغلب به‌عنوان پناهگاهی در مقابل ناامنی و ناملائی‌مات ناشی از محیط‌های خارجی نقش خود را ایفا می‌کنند (موسوی، ۱۳۸۲). به‌طور کلی، نوجوانانی که دلبستگی بیشتری به همسالان خود دارند، اعتماد تعمیم‌یافته‌تری به آن‌ها دارند و راضی‌تر و شادترند و شادی نیز همواره با خرسندی، خوش‌بینی، امید و اعتماد همراه است. فرد شادکام، روابط اجتماعی خوبی با دیگران برقرار می‌کند و بدین طریق، می‌تواند از آن‌ها حمایت اجتماعی دریافت کند. درنهایت میرشاه جعفری و همکاران (۱۳۸۱) معتقدند که سرمایه اجتماعی و روابط گروهی با همسالان بیش از سرمایه انسانی (سطح تحصیلات، درآمد، موقعیت اجتماعی فرد) بر میزان شادمانی افراد جامعه اثر می‌گذارد. این نتیجه مصداق گفته هیوماست که شادی را فقط از طریق ارتباط با دیگر مردم، دست‌یافتنی می‌داند (هالر و هاردر، ۲۰۰۶) به نقل از خوش‌فر، دهقانی، اکبرزاده و جانعلی‌زاده، (۱۳۹۲) و برخی روانشناسان معتقدند که شادکامی، همان برون‌گرایی یا ثبات در نظریه ایزنک

است و برونگرایی، قوی‌ترین زمینه‌ساز شادکامی است (صفری، ۱۳۸۹). دمیر و اُزدمیر (۲۰۱۰) نیز نشان دادند کیفیت روابط دوستی با همسالان، متغیری مهم برای شادمانی محسوب می‌شود و یکی از دلایل چرایی کیفیت روابط دوستی با همسالان در ارتباط با شادی، تجربیات دوستانه‌ای است که زمینه‌ای را برای نیازهای اساسی ارضا شده فراهم می‌کند. از این رو رابطه‌ی نزدیکی و صمیمی میان دو نفر که از آن به دوستی تعبیر می‌شود، سبب آرامش طرفین، حمایت از یکدیگر در موارد نیاز، احساس امنیت و تعلق خاطر می‌گردد و احساس نزدیکی به دیگران (علاقه‌مندی)، احساس دوست داشتن، احساس اعتماد و کیفیت تعامل با دیگران را موجب می‌شود (آرگایل، ۱۳۸۳). دولان، پیسگود و وایت (۲۰۰۸) و وینهوون و کالمیجن (۲۰۰۹) نیز بر تأثیر روابط اجتماعی با دوستان بر شادی تأکید کرده‌اند. بدین ترتیب، می‌توان گفت روابط گروهی، سرچشمه‌ای برای شادی و شادکامی است. هنگامی که نوجوانان با همسالان خود منافع مشترک پیدا می‌کنند و متحد می‌شوند، نه تنها به دلیل دفاع از آن منافع، بلکه به دلیل نفس اتحاد با یکدیگر از لذت همدلی و یگانگی با دیگران بهره‌مند می‌شوند و احساس شادمانی و رضایت از زندگی در آن‌ها به وجود می‌آید (علیزاده‌قوی‌فکر، ۱۳۸۸).

بر اساس نتایج پژوهش و ضرایب بتای به‌دست آمده، تنها دو مؤلفه نقش‌ها و ارتباط از مؤلفه‌های عملکرد خانواده در پیش‌بینی شادکامی نقش دارند. اگرچه مطالعات مرتبط محدود است، اما برخی از مطالعات حاکی از آن است که هر چه تعارضات درون خانواده و مشکلات ارتباطی بین اعضا کمتر باشد میزان شادکامی اعضای خانواده بیشتر خواهد بود و خانواده‌های دارای عملکرد بهتر گرایش دارند که از داشتن الگوهای نقش مثبت برای ایجاد روابط سود ببرند (کشاورز و

همکاران، ۱۳۸۷). منظور از مؤلفه نقش‌ها در عملکرد خانواده، الگوهای تکراری رفتار افراد خانواده است. هنگامی که اعضای خانواده به مسئولیت‌ها و وظایف خانوادگی خود عمل می‌کنند تعاملات بهتری صورت گرفته و از سردرگمی اعضا پیشگیری می‌شود و بنابراین رضایت مندی و شادکامی افراد بیشتر می‌شود. در واقع هرچه خانواده در حوزه شفافیت نقش‌ها و ارتباط بهتر عمل کند، احتمال سوء تفاهمات درون خانوادگی کمتر می‌شود و اعضای خانواده تعاملات لذت‌بخش‌تری خواهند داشت که به نوبه خود می‌تواند منجر به ارتقای شادکامی شود. در چنین خانواده‌ای همه اعضا علیه فشارهای زندگی نسبتاً مقاوم و مصون هستند و شادکامی بیشتری دارند. به‌طور کلی هرچه افراد عملکرد سازگارانه و موفقی در خانواده داشته باشند، اعضای ارتباط بهتری با یکدیگر برقرار کنند، ایفای نقش بهتری داشته و وظایف خود را بهتر انجام دهند و همراهی و آمیزش عاطفی بهتر و عمیق‌تری با دیگر اعضای خانواده خود داشته باشند و بتوانند مشکلات خود را بهتر حل و فصل نمایند، شادکامی آنان بیشتر خواهد بود به‌ویژه در نوجوانان که دارای وابستگی مالی و عاطفی به خانواده‌هایشان هستند و این عوامل را ملاک قضاوت و احساس شادکامی خود قرار می‌دهند (یوسف نژاد، ۱۳۸۶).

آزمون همبستگی، همبستگی ضعیف اما معناداری بین عملکرد تحصیلی و شادکامی نشان داد. لیکن در کنار مؤلفه‌های عملکرد خانواده و دل‌بستگی به همسالان، عملکرد تحصیلی نتوانست شادکامی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کند. مک‌مأنوس و همکاران (۲۰۰۵) معتقدند که نمی‌توان رابطه‌ای علت و معلولی بین شادکامی و پیشرفت تحصیلی متصور گردید، چرا که این دو مقوله دارای تأثیرات متقابل بر یکدیگر

هستند؛ یعنی همان طور که انتظار می رود کسب موفقیت و پیشرفت در تحصیل می تواند موجبات رضایت خاطر و شادکامی دانش آموز را به دنبال داشته باشد، از سوی دیگر، دانش آموزی که از سطح شادکامی مناسبی برخوردار است و آرامش و رفاه ذهنی دارد، بهتر می تواند در امر تحصیل و کسب نتایج مناسب آموزشی فعالیت نماید و به تبع آن به موفقیت تحصیلی دست یابد که البته داده ها پژوهش حاضر این دیدگاه را تأیید نکرد. در تبیین این یافته شاید بتوان گفت که به علت فشارهای تحصیلی در سال های اخیر توسط خانواده ها و نظام آموزش و پرورش برای داشتن معدل بهتر و اجبار برای بهتر درس خواندن، دانش آموزان از فعالیت های شادی بخش دیگر محروم می شوند و بنابراین شاید داشتن معدل تحصیلی بالاتر لزوماً احساس رضایت درونی و هیجانات مرتبط با شادکامی را در دانش آموزان افزایش نمی دهد. در واقع عدم نقش عملکرد تحصیلی در پیش بینی شادکامی دانش آموزان می تواند باور عمومی جامعه و نظام آموزشی در زمینه رابطه قوی عملکرد تحصیلی با بهزیستی ذهنی و شادکامی بالاتر را به چالش بکشد.

پژوهش حاضر با محدودیت هایی مواجه بود از جمله اینکه به دلیل محدودیت های اجرای پژوهش در نظام آموزش و پرورش، امکان دسترسی به دانش آموزان پسر فراهم نگردید و بنابراین امکان مقایسه جنسیتی یافته ها وجود نداشت و حجم بالای سوالات پرسشنامه ها نیز ممکن است دقت پاسخ دهندگان را تحت تاثیر قرار داده باشد. از آنجا که شادکامی، متغیری چند بعدی است که می تواند تحت تاثیر عوامل متعددی قرار گیرد که پژوهش حاضر امکان لحاظ نمودن آن ها را نداشت پیشنهاد می شود که در پژوهش های آتی عوامل پیش بینی کننده شادکامی به

لحاظ سنی - تحولی بررسی شوند و همچنین متغیرهایی مانند میزان وابستگی و ارتباطات فضای مجازی، سطح فعالیت فیزیکی و سلامت، سیستم نگرشی و باورهای فرد، عزت نفس و خودپنداره بدنی در کنار متغیرهای جمعیت شناختی در پیش بینی شادکامی مورد بررسی قرار گیرند.

منابع

- آر گایل، م. (۱۳۸۳). *روانشناسی شادی*. ترجمه م کلاتری، ف بهرامی، ح پالاهنگ، م گوهری، ح ط نشاط دوست. اصفهان: انتشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان.
- باقری، ن. احدی، ح و لطفی کاشانی، ف. (۱۳۸۹). رابطه سبک های مقابله ای و جو خانوادگی با شادکامی. *تحقیقات روان شناختی*. ۲ (۸)، ۲۱-۳۳.
- برون، س. (۱۳۸۵). *مقایسه دلبستگی (به مادر، پدر و همسال) و سازگاری فردی-اجتماعی در سنین مختلف نوجوانی (از اواخر کودکی تا اواسط نوجوانی) در دانش آموزان شهرستان اهواز*. پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- بیرامی، م.، محمدپور، و.، غلامزاده، م.، و اسماعیلی انامق، ب. (۱۳۹۱). *مقایسه شادکامی و اشتیاق برای برقراری ارتباط در سبک های دلبستگی دانشجویان*. *تحقیقات علوم رفتاری*. ۶ (۲)، ۱۰۹-۱۰۵.
- پاکپورحاجی آقا، ا.، پور تقی، غ.، رشیدی جهان، ح.، سنایی نسب، ه.، و صفاری، م. (۱۳۹۳). *شادکامی، خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان*. *مجله توسعه آموزش در علوم پزشکی*. ۷ (۱۳)، ۲۹-۲۲.

- سامانی، س.، و ترابی، ع. (۱۳۹۰). شادکامی نوجوانان در گونه‌های مختلف خانواده بر اساس مدل بافت‌نگر فرآیند و محتوای خانواده. مشاوره کاربردی. (۱)۱، ۲۰-۳.
- سامعی، ف. (۱۳۹۰). تأثیر آموزش مادران دارای کودک اختلال کمبود توجه، بیش‌فعالی در کاهش علاقه، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و شادکامی والدین در شهر یزد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه یزد.
- صفری، ش. (۱۳۸۹). بررسی میزان شادکامی و ارتباط آن با متغیرهای جمعیت‌شناختی در بین دانشجویان. تازه‌های روانشناسی صنعتی-سازمانی. (۲)۱، ۶۰-۷۸.
- علی‌پور، ا.، و نوربالا، ا. ع. (۱۳۷۸). بررسی مقدماتی پایایی و روایی پرسشنامه شادکامی آکسفورد در دانشجویان دانشگاه‌های تهران. مجله اندیشه و رفتار. (۱۸)۱۷، ۵۶-۵۰.
- علیزاده قوی‌فکر، ر. (۱۳۸۸). بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رضایت از زندگی بین زنان ۲۰ تا ۴۰ سال شهر تبریز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مطالعات زنان، دانشگاه اصفهان.
- قمری، م.، و خوشنام، ا. ح. (۱۳۹۰). بررسی رابطه عملکرد خانواده اصلی و کیفیت زندگی در بین دانشجویان. فصلنامه خانواده‌پژوهی. (۲۷)۷، ۳۵۴-۳۴۳.
- کشاورز، ا.، مولوی، ح.، و کلانتری، م. (۱۳۸۷). رابطه بین سرزندگی و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی با شادکامی در مردم شهر اصفهان. مطالعات روان‌شناختی. (۴)۴، ۶۴-۴۵.
- گروسی‌فرشی، م.، مانی، آ.، و بخشی‌پور، ع. (۱۳۸۵). بررسی ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی و احساس پاییزی، م.، شهرآرای، م.، فرزاد، و ا.، و صفایی، پ (۱۳۸۶). بررسی اثربخشی آموزش ابراز وجود بر شادکامی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه دوم رشته علوم تجربی دبیرستان‌های تهران. مطالعات روان‌شناختی. (۴)۳، ۴۴-۲۵.
- ثنایی، ب. (۱۳۷۹). مقیاس سنجش خانواده و ازدواج. تهران: بعثت.
- جعفری، ا.، عابدی، م. ر.، و دریکوندی، ه. (۱۳۸۱). شادمانی و عوامل مؤثر بر آن. تازه‌های علوم شناختی. (۳)۴، ۵۸-۵۰.
- حقیقی، ج.، ؛ خوش‌کنش، ا.، شکرکن، ح.، شهنی‌بیلاق، م.، و نیسی، ع. (۱۳۸۵). رابطه الگوی پنج‌عاملی شخصیت با احساس شادکامی در دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه شهید چمران. مجله علوم تربیتی و روانشناسی. (۳)۱۳، ۱۸۸-۱۶۳.
- خوش‌فر، غ. ر.، جانعلی‌زاده، ح.، اکبرزاده، ف.، و دهقانی، ح. (۱۳۹۲). تأثیر سرمایه اجتماعی بر شادی جوانان شهر بابلسر. رفاه اجتماعی. (۵)۱۳، ۲۸۳-۳۱۳.
- دبیری، س.، دلاور، ع.، و صرامی، غ. (۱۳۹۰). نقش پیش‌بینی‌کننده سبک‌های فرزندپروری و حرمت خود در شادکامی دانشجویان. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی (روانشناسی و علوم تربیتی). (۲۰)۷، ۱۶-۱.
- ریسی، م.، ؛ احمري طهران، ه.، ؛ حیدری، س.، ؛ جعفری‌گلکو، ع.، عابدینی، ز.، و بطحایی، س. ا. (۱۳۹۲). ارتباط هوش معنوی با شادکامی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. (۵)۱۳، ۴۴۰-۴۳۱.

- Dai, Q. & Chu, R-X. (In press). Anxiety, happiness and self-esteem of western Chinese left-behind children. *Child Abuse & Neglect*, Available <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0145213416301685> (online 24 August 2016).
- Demir, M. & Ozdemir, M. (2010), Friendship, Need Satisfaction and Happiness, *Journal of Happiness Studies*, 11, 243–259.
- Dolan, P., Peasgood, T. & White, M. (2008). Do we really know what makes us happy? A review of the economic literature on the factors associated with subjective well-being. *Journal of Economic Psychology*, 29(3), 94–122.
- Gokler, R., Gurgan, U. & Tastan, N. (2015). The Effect of Quality of School Life on Sense of Happiness: A Study on University Students. *Educational Research and Reviews*, 10(7), 967-974.
- Heffner, A. L., & Antaramian, S. P. (2016). The role of life satisfaction in predicting student engagement and achievement. *Journal of Happiness Studies*, 17, 1681–1701.
- Joshanloo, M., Park, W.O., Park, S.H. (2017). Optimism as the moderator of the relationship between fragility of happiness beliefs and experienced happiness. *Personality and Individual Differences*, 106, 61-63.
- Low, M. B. H., King, R. B., & Caleon, I. S. (2016). Positive emotions predict students' well-being and academic motivation: The broaden-and-build approach. In R. B. King, & A. B. I. Bernardo (Eds.), *The psychology of Asian learners: A festschrift in honor of David Watkins* (pp. 485–502). Singapore: Springer.
- Lyubomir, e. S., Sheldon, K. M., & Schkade, D. (2005). Pursuing happiness: the architecture of sustainable change. *Review of general psychology*, 9 (2), 131-111.
- McManus, I.C., Iqbal, S., Chandrarajan, A., Ferguson, E. & Leaviss, J. (2005). Unhappiness and dissatisfaction in doctors cannot be predicted by selectors from medical school application forms: a prospective, longitudinal study. *Developmental Psychology*, 65(38), 159-189.
- North, R J.; Holahan, C J.; Moos, R H.; Cronkite, R C. (2008). family support, family income, and happiness: A 10-year
- شادکامی در بین دانشجویان دانشگاه تبریز. فصلنامه روانشناسی دانشگاه تبریز. ۱(۱)، ۱۴۳-۱۵۸.
- لشکری، م. (۱۳۸۳). رابطه بین کارایی خانواده و سلامت عمومی فرزندان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تهران.
- موسوی، ا. (۱۳۸۲). خانواده درمانی کاربردی. تهران: دانشگاه الزهرا.
- نصرتی، م. ص.، مظاهری، م. ع.، و حیدری، م. (۱۳۸۵). بررسی تحولی رابطه پایگاه‌های هویت با میزان دلبستگی ایمن پسران نوجوان (۱۴، ۱۶ و ۱۸ ساله) به والدین و همسالان. خانواده پژوهی. ۲(۵)، ۳۵-۵۳.
- یعقوبی، ح.، و برادران، م. (۱۳۹۰). همبسته‌های سلامت روانی: شادکامی، ورزش و هوش هیجانی. پژوهش‌های نوین روان‌شناختی (روانشناسی دانشگاه تبریز). ۶(۲۳)، ۲۰۱-۲۲۱.
- یوسف‌نژاد، م. (۱۳۸۶). بررسی رابطه عملکرد خانواده با طرحواره‌های ناسازگار و رضایت از زندگی در دانشجویان شهرستان بابل. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
- Abdel-Khalek, A.M., Lester, D. (2017). he association between religiosity, generalized self-efficacy, mental health, and happiness in Arab college students. *Personality and Individual Differences*, 109, 12-16.
- Argyle, M. (2001). Personality, self esteem and demographic predictions of happiness and depression. *The Psychology of happiness*, 12(6): 93-109.
- Armesden, G. C., & Greenberg, M. T. (1987). The inventory parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16(1), 427-453.
- Csikszentmihalyi, M. & Rathunde, K. (2014). Adolescent Happiness and Family Interaction. *Applications of Flow in Human Development & Education*, 3(2), 359-378.

- Thelwell, R.C., Lane, A.M. & Weston, N.J.V. (2007). Mood states, self-set goals, self-efficacy and performance in academic examinations. *Personality and Individual Differences*, 42 (3), 573-583.
- Uysal, R., Satici, S. A., Satici, B. & Akin, A. (2014). Subjective Vitality as Mediator and Moderator of the Relationship between Life Satisfaction and Subjective Happiness. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 14(2), 489-497.
- Veenhoven, R. & Kalmijn, W. (2009). Inequality adjusted happiness in nation: Egalitarianism and utilitarianism. *Journal of Happiness Studies*, 6, 421-455.
- Villavicencio, F. T., & Bernardo, A. B. I. (2016). Beyond math anxiety: Positive emotions predict mathematics achievement, self-regulation and self-efficacy. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 25, 415-422.
- perspective. *Journal of Family Psychology*, 22(3), 475-483.
- Sapmaz, F.; Doğan, T.; Sapmaz, S.; Temizel, S. & Dilek Tel, F. (2012). Examining Predictive Role of Psychological Need Satisfaction on Happiness in terms of Self-Determination Theory. *Social and Behavioral Sciences*, 55, 861-868.
- Sheldon, K. M. & Lyubomirsky, S. (2007). Variety is the spice of happiness: The hedonic adaptation prevention (HAP) model. In I. Boniwell & S. David (Eds.), *Oxford handbook of happiness (P 901-914)*. Oxford: Oxford University Press.
- Sheldon, K. M., Elliot, A. J., Kim, Y. & Kasser, T. (2001). What is satisfying about satisfying events? Testing 10 candidate psychological needs. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(5): 325-339.